

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์อานิสงส์ล้านนา

ชื่อผู้เขียน พระมหาสิงห์คำ รักป่า

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวรรณกรรมล้านนา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ :

ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รุ่งเรืองศรี ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ สมหมาย เปรมจิตต์ กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เสาวภา เจริญขวัญ กรรมการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์อานิสงส์ล้านนาในด้านที่มา ประเภท รูปแบบและเนื้อหา และความสำคัญที่มีต่อสังคมบทบาทที่มีต่อสังคม มีขอบเขตในการศึกษาคือ ศึกษาจากคัมภีร์อานิสงส์ล้านนาค้นฉบับที่เก็บรักษาไว้ในไมโครฟิล์ม ของสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยคัดเลือกมาศึกษา ๕๑ เรื่องจากจำนวน ๒๒๘ ฉบับและคัมภีร์อานิสงส์ล้านนาค้นฉบับโบราณที่ยืมจากวัดต่าง ๆ และ คัมภีร์อานิสงส์ที่ปริวรรตและพิมพ์เผยแพร่โดยโรงพิมพ์ท้องถิ่น แบ่งการศึกษาออกเป็น ๖ บท โดย กล่าวถึงที่มา ของ คัมภีร์อานิสงส์ล้านนา จากแนวคิดเรื่องอานิสงส์ในพระไตรปิฎก ศึกษาถึงความหมาย ตามที่ปรากฏการใช้ในพระไตรปิฎก การแบ่งประเภท คัมภีร์อานิสงส์ล้านนารูปลักษณะเดิมและ รูปลักษณะใหม่ รูปแบบและเนื้อหา และความสำคัญที่มีต่อสังคม

จากการศึกษาพบว่า แนวคิดเรื่องอานิสงส์มีปรากฏในพระไตรปิฎกชัดเจนในด้านที่ หมายถึง ผลด้านดี ที่ได้รับจากการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติในปัจจุบัน ความหมายด้านดังกล่าวนี้มีปรากฏในพระวินัยปิฎก และในพระสุตตรต่าง ๆ ใน ๔ นิกายของพระสูตรต้นตอปิฎกคือ ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังขยุตตนิกายและอังคุตตรนิกาย การนำเสนอจะเป็นรูปแบบเทศนาโวหารคือการบรรยายเนื้อหาส่วน ๆ และต่อมามีการนำเสนออานิสงส์ในแง่ของประโยชน์หรือผลดีในรูปแบบของรางวัล ของการประกอบกุศลจริยาตามหลัก บุญกิริยาวัตถุ ๑ คือ ทานศีล ภาวนา และกุศลกรรมบถ ๑๐ อานิสงส์ในด้านดังกล่าวนี้มีปรากฏใน คัมภีร์ อปทาน พุทธวงศ์ จริยาปิฎก ชาคค และวิมานวัตถุในขุททกนิกาย ๆ สุดท้ายของพระสูตรต้นตอปิฎก มีการนำเสนอโดยการ

บรรยาย โดยรูปแบบสาธกโวหารคือการยกเรื่องราวมาประกอบการอธิบาย

คัมภีร์อานิสงส์ล้านนาได้รับการเรียบเรียงโดยอาศัยแนวคิดที่ปรากฏในพระไตรปิฎกดังกล่าวแล้วและผู้รจนานี้ได้เรียบเรียงคัมภีร์อานิสงส์ตามรูปแบบสาธกโวหารขึ้นมาจำนวนหนึ่งตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ ซึ่งเป็นแบบฉบับของล้านนา มีความเป็นท้องถิ่นสูง และเป็นคัมภีร์ที่สนับสนุนประเพณีท้องถิ่นด้วย จึงจัดแบ่งคัมภีร์อานิสงส์ล้านนาที่เรียบเรียงตามรูปแบบที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเป็นประเภทตามจุดประสงค์ของกิจกรรมที่ปรากฏได้ ๓ กลุ่มหลักตาม บุญกิริยาวัตถุ ๓ คือ ทาน ศีล ภาวนา และกลุ่ม เบ็ดเตล็ดอีกกลุ่มหนึ่ง

รูปแบบของคัมภีร์อานิสงส์ล้านนามี ๒ คือ รูปแบบการประพันธ์และรูปแบบการนำเสนอ รูปแบบการประพันธ์มี ๓ แบบคือ แต่งเป็นร้อยแก้วล้วน ร้อยแก้วปนร้อย และแต่งเป็นนิสย คือการแปลยกศัพท์ที่เรียกว่า แปลร้อย รูปแบบการนำเสนอประกอบด้วย ส่วนเกริ่นนำ ตอนนำเรื่อง ส่วนอธิบายความ การจบของคัมภีร์

ด้านเนื้อหาพบว่ามีโครงสร้างที่มีองค์ประกอบ ๓ ประการคือ แก่นเรื่อง เนื้อหาหลัก เนื้อหารอง กล่าวโดยรวมคือมีเนื้อหาที่สนับสนุนหลักการของพระพุทธศาสนาว่าด้วย กฎแห่งกรรม “ทำดีได้ดี” และมีเนื้อหาที่สนับสนุนประเพณีท้องถิ่น

ด้านความสำคัญที่มีต่อสังคมนั้น พบว่าคัมภีร์อานิสงส์ล้านนาในฐานะเป็นวรรณกรรมคำสอน มีอิทธิพลต่อสังคมล้านนาในด้านต่อไปนี้

๑. อิทธิพลด้านนามธรรมได้แก่ แนวคิดความคิดที่ปรากฏในคัมภีร์อานิสงส์ล้านนามีต่อโลกทัศน์ ค่านิยมของชาวล้านนา ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่างๆ จนสามารถสร้างสิ่งที่เป็นรูปธรรมขึ้นได้

๒. อิทธิพลด้านรูปธรรมได้แก่ อิทธิพลที่ก่อให้เกิดหรือเป็นแรงบันดาลใจให้ พุทธศาสนิกชนแสดงออกถึงความเลื่อมใสในเรื่องอานิสงส์ของกุศลกรรมต่าง ๆ และได้แสดงออกในรูปของศิลปะต่างๆ สิ่งก่อสร้างทางศาสนา เครื่องใช้ในศาสนา เช่น วิหาร อุโบสถ ศาลา ธรรมาสน์ พระคัมภีร์ที่บรรจงพระคัมภีร์ และอิทธิพลในด้าน วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ขนบประเพณี

นอกจากนี้คัมภีร์อานิสงส์ล้านนายังมีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีอิทธิพลในการสนับสนุนกิจกรรมประเพณีในแต่ละเดือนในรอบปีของล้านนาด้วย

Thesis Title	An Analytical Study of the Lanna Anisong Scripture	
Author	Phramaha Singkham Rakpa	
M. A.	Lanna Language and Literature	
Examining Committee :		
	Prof. Dr. Udom Rongruangsri	Chairman
	Assoc. Prof. Sommai Premchit	Member
	Asst. Prof. Saowapha Charoenkwan	Member

Abstract

This is designed to study the sources of the Lanna Anisong Scripture, its kinds, form and content together with its significance to Lanna society and culture. The results of this study indicate that the Anisong concept is clearly found in the Buddhist primary source so called Tripitaka with two different meanings in usage. The first meaning of Anisong is the the profit or good result of human activities according to the teachings of the Buddha. This type of meaning can be seen throughout the Vinaya Pitaka and in the Sūtras of four Nikāyas; Dīghanikāya, Majjhimanikāya, Saṃyuttanikāya, Aṅguttaranikāya. The second usage conveys the meaning of the results of good deeds performed by members of society under the process of three bases of meritorious action or Puññakiriyaṅvatthu ;

- i) Dāna - giving or charity
- ii) Sila - moral behavior
- iii) Bhāvanā- mental development.

The stories of the Buddha's great disciples in Apadāna and of deities in Vimānavatthu are the best examples of the second meaning of Anisong. This meaning is clearly revealed in the Khuddakanikāya, the last Nikāya of the Suttantapitaka especially in Buddhavaṃsa, Cariyāpitaka, Jātaka, Apadāna and Vimānavatthu.

The author of Lanna Anisong followed the same method and process mentioned earlier and composed Anisong with the same purpose as found in the Tripitakas. But some of them give light on local characteristics (localization) because they support the local belief. There are 228 original Anisong kept in microfilm by the Social Research Institute, Chiang Mai University. Ninety three Anisong scriptures have been carefully chosen. All of them are categorized into three groups according to three bases of meritorious action.

Form of Anisong are of two types ;

- i) writing style – prose , prose-verse and Pali translation (Nisai)
- ii) explanation style.

Content of Lanna Anisong Scripture are of two main aims ;

- i) to indicate the law of cause and effect of Buddhism (do good get good)
- ii) to support the local rites and rituals.

The significance of the Anisong Lanna Scripture in Lanna society consists of two aspects ;

- i) form (visible aspect)- fine arts, architecture, sculpture etc.
- ii) concrete – ideal , concept, vision and ways of life.